



Крајем XX века у Европи је први пут после 1945. године букнуо рат. Скоро три месеца НАТО је на Југославију изручивао ракете и бомбе. Рат је окончан насилним одвајањем од Савезне Републике Југославије Косова и његовим проглашењем независном државом, коју је до данас признао значајан број других држава.

Није прошла ни деценија, а у Европи је поново букнуо рат – овог пута између Грузије и Јужне Осетије. Резултат тог рата је одвајање Јужне Осетије (а такође Абхазије) од Грузије, без обзира на категорично одбијање Грузије да се сложи са таквим исходом (овде признање нових држава није било тако значајно као у првом случају). Постало је јасно да у савременом свету у његовим новим обрисима (доминација једнополарности и сазрела неопходност преласка на нову структуру – вишеполарности) постојећи системи безбедности, како глобални, тако и регионални, не функционишу.

Председник Русије је покренуо иницијативу да се „развија и закључи правно обавезујући споразум о европској безбедности“. У октобру 2008. године у Евијану је он поновио и детаљизовао свој предлог.

У таквој ситуацији, у свом говору јуна 2008. године у Берлину, председник Русије је покренуо иницијативу да се „развија и закључи правно обавезујући споразум о европској безбедности“. У октобру 2008. године у Евијану је он поновио и детаљизовао свој предлог.

Како је истакао Д. Медведев у свом говору у Евијану, руски предлог о новом систему безбедности не предвиђа уништење постојећих структура (УН, ОЕБС, НАТО). Нови споразум не треба да осигурава безбедност својих учесника на штету безбедности других земаља, не треба да допушта акције, које би слабиле јединство заједничког простора безбедности и не треба да допушта да војне алијансе настају на штету безбедности других учесника споразума.

Иницијатива Д. Медведева потенцира међународно право и институционални фактор. Познате су оне одреднице које би Москва желела да види у Споразуму. Први блок могао би да потврди темељне принципе међудржавних односа: поштовање суверенитета, територијалне целовитости и независности држава, немешања у унутрашње ствари, равноправност и право народа да располаже својом судбином (другим речима – право нација на самоопредељење). Други блок могао би се сконцентрисати на темељне принципе развоја режима контроле над наоружањем, трећи – на принципе сређивања конфликта и четврти – на механизме сарадње држава и организација у супростављању новим опасностима и изазовима.

Може се колико хоћете путовати по Европи и прикупљати позитивна реаговања на руски предлог, али је апсолутно јасно, да идеја наилази на веома озбиљне тешкоће.

Као прво, постоји ОЕБС. С једне стране, шири се критика, каткада изузетно оштра, како на адресу ОЕБС, тако и конкретно на адресу Завршног документа Конференције о безбедности и сарадњи у Европи. С друге стране, ОЕБС се не искључује из реда партнера новог пројекта. Настаје, поред осталог, питање: да ли је потребно стварати дублирајући Споразум или је боље појачати већ постојећи Споразум о европској безбедности и сарадњи, у крајњој линији, његову прву „корпу“? Тим пре што је целокупни пројекат добио назив „Хелсинки-плус“.

Да ли је потребно стварати дублирајући Споразум или је боље појачати већ постојећи Споразум о европској безбедности и сарадњи, у крајњој линији, његову прву „корпу“? Тим пре што је целокупни пројекат добио назив „Хелсинки-плус“.

Друго, постоји блок НАТО. Не можемо а да не видимо да НАТО проширује не само географску, него и функционалну „сферу одговорности“, отворено претендујући на глобалне функције. Све то води ка повећању војног контингента САД у европској зони, мења квалитативне и квантитативне параметре америчког војног присуства у региону. И уопште, долази до драстичног јачања НАТО као војно-политичке организације. При томе је добро познато да је током последњих година постојања СССР на преговорима било говора о трансформисању НАТО из војно-политичког у политички или политичко-војни савез (упоредо са одговарајућим трансформацијама Организације Варшавског уговора (ОВУ). Међутим, ОВУ је нестао, а НАТО наставља да се активно шири на Исток, укључујући у своје редове не само бивше чланице Организације Варшавског уговора, него и неке бивше совјетске републике, а планови у том правцу су малтене далекосежни.

Са једне стране, руски предлог не само да не дотиче ОЕБС, него и НАТО. Са друге стране пак војна доктрина Руске Федерације, потписана фебруара 2010. године од стране аутора идеје о новом Споразуму о европској безбедности, председника РФ Дмитрија Медведева, апсолутно оправдано указује на једну од главних спољних војних опасности по Русију – приближавање војне инфраструктуре НАТО руским границама, поред осталог на рачун ширења блока.

Узгред речено, можда је управо такво ширење НАТО и довело до кризе активности у оквирима „прве корпе“ Конференције о безбедности и сарадњи у Европи? У сваком случају, овде постојеће противуречности могу постати мина успореног дејства под сваким споразумом о безбедности. (Наравно, ако сматрамо да НАТО није онакав каквим га описује Војна доктрина РФ, слика ће изгледати другачије. Али је то већ и друга прича).

У последње време у Русији се често и прилично уверено чују гласови од веома утицајних људи, који се залажу за улазак Русије у НАТО. Те изјаве изазивају активни отпор већине руског друштва, које не подржава сличну идеју, и зато је она на неки начин преформулисана: улазак у НАТО сада се везује са обновом те организације (истина, није сасвим јасно шта то значи) и са „посебним“ условима таквог уласка (опет није јасно који су то услови и зашто НАТО може и треба да пристане на ту посебност). У сваком случају, о уласку Русије у НАТО сада се говори опрезније, као о далекој будућности, али, изгледа, има се у виду да припреме за то у идеолошком, концептуалном, па и у материјално-техничком смислу, треба да почну већ сада.

У последње време у Русији се често и прилично уверено чују гласови од веома утицајних људи, који се залажу за улазак Русије у НАТО. Те изјаве изазивају активни отпор већине руског друштва, које не подржава сличну идеју.

У датом контексту као потврда „напредовања“ могао би бити предлог да се у састав учесника предложеног од стране Д. Медведева новог Споразума о европској безбедности укључи Народна Република Кина, што би унело принципијелно нови елеменат у архитектуру стваране структуре безбедности, учинивши је евроазијском.

Веома ми је драго што нисам само ја који тако мисли. У децембру 2009. године идеју да се Споразум о безбедности учини евроазијским, изнео је у Лондону генерални секретар Организације Споразума о колективној безбедности Николај Бодрјужа. Касније, у свом говору септембра 2010. године на форуму у Јарослављу, Н. Бодрјужа је нагласио да проблем безбедности, па и оне евро-атлантске, није могуће решавати без учешћа водећих снага савременог света, у које, безусловно, спада Народна Република Кина. Укључивање НР Кине у руски пројекат, у коме сем европских земаља фигурирају САД, Канада, а такође девет земаља – чланица ОЕБС, које се географски налазе у Азији (Казахстан, Узбекистан, Туркменистан, Киргистан, Таџикистан, Грузија, Јерменија, Азербајџан и Турска) значило би веома много.

Као прво, то би показало објективну и пријатељску оцену од стране Русије истакнуте улоге НР Кине у савременом свету.

Друго, то би значајно проширило оквире пројекта и, природно, захтевало одређено преосмишљавање концепције ОЕБС и НАТО.

Треће, у случају евентуалног неуспеха иницијативе то би помогло Русији да избегне „губитак образа“.

Природно, такав пројекат био би у раду дуже време. Али, и ОЕБС је прављен 10 година, дужина рокова ту не треба да плаши. А позитивни резултат, ако он буде и остварен, могао би бити заиста историјски.

Јуриј Андрејев је водећи научни сарадник Центра за проучавање проблема мира ИММО РАН, дописни члан Међународне академије за информатизацију, секретар Руске комисије за унапређење конверзије.

Извор: Фонд стратешке културе – Москва

<http://srb.fondsk.ru/>